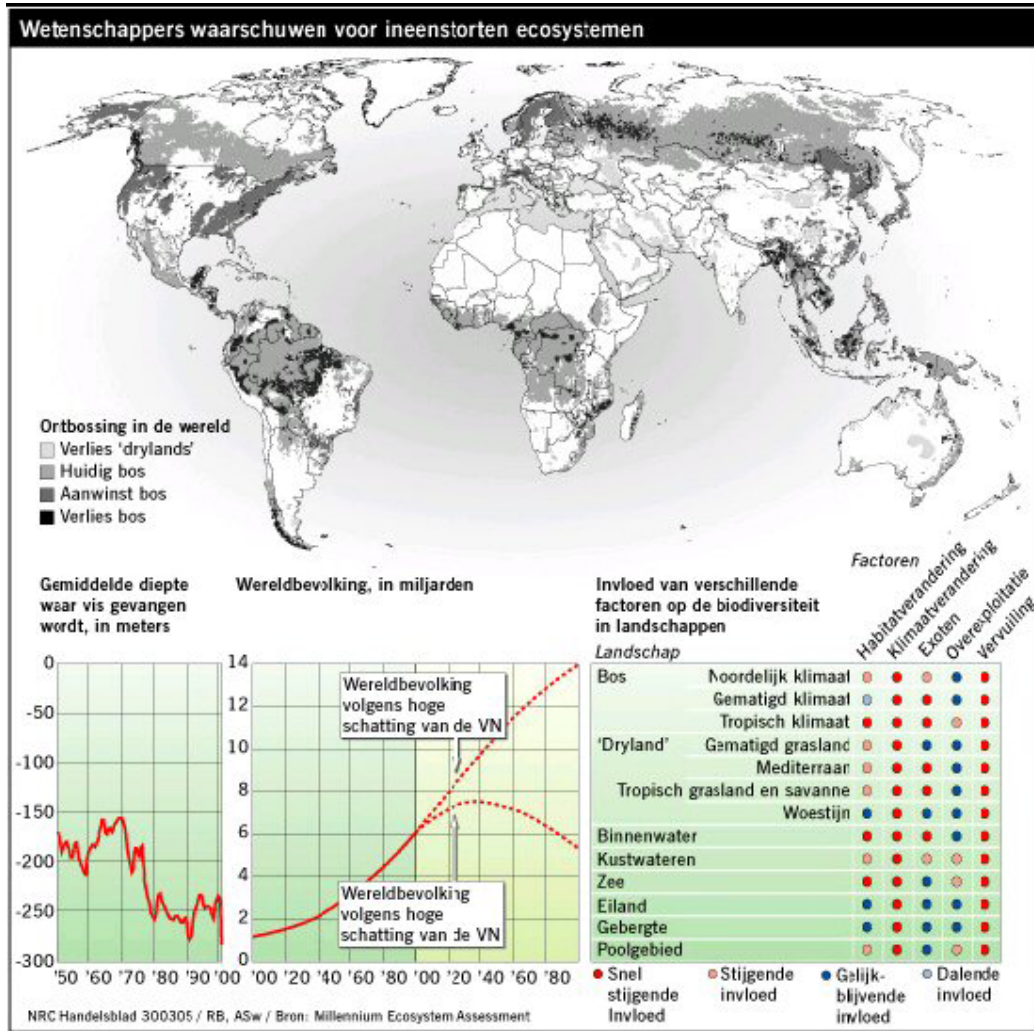

VN: fatale ineenstorting natuurlijke systemen nabij

Een VN-rapport schetst hoe het overmatige gebruik van natuurlijke hulpbronnen leidt tot onomkeerbare schade aan het milieu.

ROTTERDAM, 30 MAART. Het gebeurde in het begin van de jaren negentig. Al vele tientallen jaren werd voor de kust van Newfoundland bij Canada gevist op kabeljauw, steeds meer en met steeds geavanceerder vistuig. Tot 1992, toen bleek de kabeljauw ineens verdwenen. Het is een scenario dat, volgens de auteurs van een vanmorgen gepubliceerd omvangrijk milieुरapport van de Verenigde Naties, in de toekomst veel vaker zal voorkomen.

Nooit eerder in de geschiedenis is de schade die de mens veroorzaakt aan de natuur zo groot geweest als nu, aldus het *Millennium Ecosystem Assessment*. Steeds vaker zal die schade onomkeerbaar zijn en vaak zal het leiden tot de onverwachte en abrupte 'ineenstorting' van ecosystemen. Daardoor kunnen gebieden versneld ontbost raken,

krijgen voor de mens gevaarlijke ziektes de kans om zich te ontwikkelen en dreigen 'dode zones' in de oceanen te ontstaan.

Volgens het rapport, waaraan meer dan dertienhonderd wetenschappers uit 95 landen vier jaar hebben gewerkt, heeft de mens tweederde van de ecosystemen waarvan het leven op aarde afhankelijk is, ernstig vervuild of uitgeput door het overmatig gebruik.

"Dit rapport bevat een sterke waarschuwing", schrijven de coördinatoren van het project. "Het menselijk handelen oefent zo'n druk uit op de natuurlijke functies van de aarde dat we er niet langer vanzelfsprekend van uit kunnen gaan dat ecosystemen ook in de toekomst blijven bestaan."

Het is niet de eerste keer dat wetenschappers waarschuwen voor toenemende – en onomkeerbare – verwoesting van het milieu, en wijzen op de noodzaak om actie te ondernemen 'voor het te laat is'. Maar volgens VN-chef Kofi Annan draagt dit rapport oplossingen aan "voor het behoud van soorten en hun leefomgeving en voor de bescherming van dit voor menselijke ontwikkeling natuurlijke kapitaal". Ook wordt de tot nu toe ontbrekende kennis aangevuld, die volgens Annan nodig is om beleid te kunnen maken. "Wereldleiders hebben beloofd voor 2010 iets te ondernemen tegen de teloorgang van diversiteit in de natuur", aldus Annan, onder meer om te voldoen aan de doelstellingen die ze zichzelf bij de millenniumwisseling hebben gesteld. "We moeten hen aan die belofte houden. Ieder van ons moet het zijne doen."

Dat toont tevens de machteloosheid van het rapport. Want als het waar is, zoals de wetenschappers schrijven, dat als we nu niets doen, komende generaties niet meer vanzelfsprekend kunnen beschikken over natuurlijke hulpbronnen, dan zouden de wereldleiders vandaag nog om de tafel moeten gaan zitten. En dat gebeurt niet.

"De Verenigde Naties kunnen slechts waarschuwen en het probleem steeds weer onder de aandacht brengen", zei Hans van Ginkel, hoofd van de VN-Universiteit en onder-secretaris generaal van de VN, vandaag in Tokio. "We zijn geen wereldregering. Onze boodschap is moeilijk. Landen moeten zich afvragen wat het effect is van verstedelijking, van landbouw op ecosystemen. Het moet duidelijk worden dat er meer maatstaven zijn dan de groei van de economie."

In 1972 liet de wereld zich opschrikken door *Grenzen aan de groei*, een rapport van de Club van Rome, waarin voor het eerst nadrukkelijk werd gezegd dat de natuurlijke hulpbronnen uitgeput raakten bij een ongeremde groei van wereldbevolking en industriële productie. Dennis Meadows en de zijnen schreven ook dat het mogelijk was om de natuur zodanig te gebruiken, dat de ecologie niet onomkeerbaar zou worden aangetast - tegenwoordig is het woord 'duurzaamheid' ingeburgerd als het gaat om milieubeleid. Politici trokken zich weinig aan van de waarschuwingen. En de door Meadows voorspelde crisis bleef tot nu toe uit.

Het zou een reden kunnen zijn om ook nu gerust achterover te leunen. Maar er is wel een verschil met een kwart eeuw geleden. De wetenschappelijke kennis over ecosystemen is fors toegenomen. Een van de grote kritiekpunten op de Club van Rome was dat te weinig rekening werd gehouden met lokale verschillen. Bovendien besteedde het rapport volgens critici onvoldoende aandacht aan de mogelijkheid om het doemscenario af te wenden met nieuwe technologieën.

Die kritiek is niet van toepassing op het Millennium Ecosystem Assessment, de meest uitgebreide milieustudie ooit. Daarin krijgen regionale verschillen veel aandacht en in de beleidsscenario's wordt ook gezocht naar mogelijkheden om het tij te keren met technologische vernieuwingen.

De feiten spreken voor zich, zeggen de wetenschappers. Tussen 1960 en 2000 is de wereldbevolking verdubbeld, tot inmiddels zes miljard mensen. Wereldwijd is de economische activiteit, belangrijkste oorzaak van de uitputting van hulpbronnen, verzesvoudigd. Het uitsterven van plant- en diersoorten gaat bijna duizend keer sneller dan een paar millennia geleden, intussen wordt een derde van alle plant- en diersoorten op aarde met uitsterven bedreigd. Twintig procent van alle koraalriffen en een derde van de mangrovebossen zijn al verdwenen. Van de 24 ecosystemen die de wetenschappers hebben gedefinieerd, zijn er vijftien door de mens aangetast.

En dat gebeurt op een steeds snellere en steeds grotere schaal. De vraag naar schoon drinkwater overstijgt nu al het aanbod. Datzelfde geldt voor de visserij. De kans op abrupte veranderingen in de natuur worden daardoor steeds groter. Een stijging van de temperatuur - nu nog niet, maar in de toekomst het grootste probleem - kan het klimaat regionaal dramatisch veranderen.

"De droom, de hoop van wetenschappers is natuurlijk dat er een mondiale strategie komt om deze problemen aan te pakken", zei A.H. Zakri, directeur van het Institute of Advanced Studies van de VN Universiteit en betrokken bij het rapport, vanmorgen in Tokio. "Maar dat is moeilijk. Er moet een breed begrip komen van de problemen, gevolgd door een beweging van onderaf, van burgers die zich realiseren dat er een noodzaak is om stappen te ondernemen."

Bron: NRC Handelsblad, 30 maart 2005

Opdrachten

- 1 In het artikel worden twee stakeholders genoemd die mogelijk het tij kunnen keren: de overheid en de burgers. Terwijl wordt gesteld dat onze economische activiteit de belangrijkste oorzaak is voor uitputting van onze hulpbronnen, worden organisaties niet genoemd als een stakeholder die ook initiatieven zou moeten nemen om deze uitputting tegen te gaan. Leg uit op basis van hoofdstuk 3 waarom bedrijven deze verantwoordelijkheid om initiatieven te nemen wel hebben.
- 2 De economische groei gaat ten koste van ons milieu. Bedenk een oplossing voor dit dilemma volgens het stappenmodel van hoofdstuk 2. Breng daarbij de belangen in kaart van de drie betrokken partijen: burgers, organisaties en overheden. Zorg ervoor dat de oplossing vanuit teleologisch, deontologisch en gezindheidsethisch perspectief verdedigbaar is in het licht van die verschillende belangen van de drie partijen.